

Summary

The article is devoted to analyzing of the semantic sphere structure in modern German publicistic interview. The semantic analysis is made by means of the model “semantic capsule”. It is based on allocation of two semantic zones in modern interview: the peripheral zone which comprises the additional information about the text and kernel zone which contains its basic information. The kernel zone of modern German interview describes a stereotypic situation that allows using of frame modeling for its semantic characteristics. Thematic components in the kernel, peripheral zones of the publicistic interview and frequency of their use in the German language are defined.

УДК:[811.111'25'42:811.161.2] :94 (477.6)

ФУНКЦІОНАЛЬНА ВАГОМІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ СОЦІАЛЬНО-СТАНОВОЇ СТРУКТУРИ СУСПІЛЬСТВА

Сливка М.І.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Активізація лінгвокультурологічних та лінгвокогнітивних досліджень, зокрема тих, що стосуються відображення в мові явищ культури в найширшому значенні цього слова, спостерігається протягом останніх десятиліть. Сучасне перекладознавство, слідом за лінгвістикою, дедалі більше виходить за межі сприйняття мови як суто комунікативного знаряддя і дедалі глибше занурюється в вивчення когнітивних аспектів цього феномена.

Нині серед дослідників немає цілковитої одностайності з низки питань, пов'язаних із взаємодією лінгвокультурних параметрів тексту оригіналу та його перекладу. Існує нагальна потреба в упорядкуванні й унормуванні правил іншомовного відтворення українських реалій і власних назв, оскільки нинішня практика книжкових і періодичних видань свідчить про існування значних розбіжностей у цій сфері. Такому впорядкуванню має передувати різнобічне вивчення реалій та їх функціонально-когнітивних відповідників як у теоретичній, так і в прикладній площині. Цим зумовлюється **актуальність** теми запропонованої статті, що є спробою комплексного аналізу реалії соціально-станової структури суспільства з використанням прийомів і

методів лінгвоконцептології, що віддзеркалює тенденцію перекладознавства розглядати переклад як різновид пізнавальної діяльності.

Об'єкт дослідження – українські реалії соціально-станової структури суспільства як ключовий елемент національного лінгвокультурного коду. **Предметом** дослідження є лінгвокогнітивна природа українських реалій в оригінальних і перекладних текстах англійською мовою, а також функціональні особливості реалій в контексті історико-культурного дискурсу.

Джерела досліджуваного **матеріалу** – енциклопедичні видання Encyclopedia of Ukraine, Ukraine. A Concise Encyclopedia, оригінальні та перекладні публікації із зарубіжних періодичних видань Harvard Ukrainian Studies, Journal of Ukrainian Studies; монографічні праці англійською мовою, англійські переклади творів М.Грушевського тощо.

Метою дослідження є виявлення й перекладознавчий аналіз та опис когнітивних і функціональних особливостей реалії соціально-станової структури суспільства, а також дослідження етноспецифічних констант мовної свідомості представлених в українському історико-культурному дискурсі, та їх відображення англійському перекладі.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: інтерпретація поняття “реалія” з позицій когнітивної лінгвістики; вивчення лексико-семантичного оточення досліджуваних одиниць у мові оригіналу та фонової семантики їх відповідників у мові перекладу; оцінка способів відтворення реалій з погляду адекватності відображення в перекладі їх когнітивного потенціалу.

Філологічні дослідження мовних носіїв національного колориту, насамперед реалії, що найвиразніше реалізують свою функціональну специфіку у перекладі як посереднику між двома національними культурами, не втрачають актуальності, хоча з часу першого у перекладознавстві використання А.В.Федоровим терміна "реалія" у такому плані (1941 р.) зроблено чимало для увиразнення його суті й перекладознавчого статусу. Вивчення функціональної вагомості реалій та їх стилістичної реалізації у конкретних текстах на рівні співвідношення "оригінал - переклад" триває і нині. В українському перекладознавстві термін "реалія" вперше вжитий О.Л.Кундзічем у праці "Перекладацька мисль і перекладацький недомисл" [6], далі розроблений І.В.Корунцем [4], О.Жомнір [2], В.В.Коптіловим у зв'язку з проблемою стилізації в перекладі [3] та іншими українськими філологами, що торкаються різних аспектів цієї складної проблеми. Найгрунтовнішим дослідженням реалії як перекладознавчої категорії, що ґрунтується на бінарній опозиції одиниць неспоріднених мов - української та англійської - є монографія Р.П.Зорівчак "Реалія і переклад. На матеріалі англійських перекладів української прози" [1]. Але навіть у цій ґрунтовній праці не охоплено всіх аспектів реалій у перекладі. Йдеться, насамперед, про тематичну диференціацію реалій української історії і культури, про взаємовідношення історичних й етнологічних термінів з власне реаліями, про способи фіксації англійських відповідників українським номінаціям історичних подій,

документів тощо в англomовних лексикографічних, енциклопедичних джерелах і в текстах функціональних стилів, до яких вони мають найближчий стосунок.

Протягом останніх десятиліть національно специфічна лексика стала об'єктом вивчення низки дисертаційних робіт написаних як в Україні, так і в інших державах на пострадянському просторі, зокрема: А.В.Волошина, Н.П.Чепель, С.П.Запольських, І.О.Голубовська, Н.І.Кушина, Н.А.Чабан, О.В.Коваленко, Г.В.Бестолкова, Г.Р.Дьяконова, Ю.А.Зеленкова, Н.А.Мартынова, А.А.Гойман, О.В.Поликовский та ін.

Багато вчених давали визначення реалії, але, на нашу думку, найповнішою і зрозумілою є дефініція знаного філолога та перекладознавця Роксолани Петрівни Зорівчак: «Реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови сприймача» [1, с.58]. Системне вивчення історико-культурних реалій відкриває можливість для уточнення суті й обсягу терміна *реалія* як власне лінгвістичного, а не тільки перекладознавчого поняття, з особливою увагою до його функціональних та когнітивних аспектів у текстах опублікованих англійською мовою науково-історичних, етнографічних і т. п. праць - як оригінальних так і перекладних.

У перекладі історико-культурних текстів особливого значення набуває близькість понять *термін* і *реалія*, яку відзначає Р.П.Зорівчак. Пропоноване дослідницею поняття *терміни-реалії*, що відбиває кореляцію реалій з термінами як мовними знаками, які репрезентують наукові поняття спеціальної професійної галузі знань, є одним з найважливіших лінгвістичних і перекладознавчих інструментів лінгвокогнітивного дослідження національно-маркованої лексики в історико-культурному дискурсі. Інтерпретація реалії з позицій когнітивної лінгвістики дає змогу уточнити природу і багатоманітні вияви цього поняття. Аналіз наявного фактичного матеріалу показує, що когнітивний потенціал українських реалій може бути розкритий з достатньою повнотою тільки через призму системних зв'язків, що виявляються в сукупності контекстних реалізацій у межах не лише окремого тексту, а відповідного дискурсу на загал.

Широке коло реалій-історизмів складають найменування, що відображають специфіку соціальної стратифікації давньоукраїнського суспільства часів середньовіччя. Навіть для сучасного масового читача в Україні термінологічне наповнення значної частини відповідних слів є маловідомим, хоча звучання цих слів і їхня належність до давньоруського періоду усвідомлюється більшістю носіїв української мови. Деякі з цих термінів можуть мати часткові сигніфікативні аналоги в інших історико-культурних системах, але їхня національна атрибуція - належність до давньоруського періоду конкретної національної культури - залишається комунікативно вагомим фактором, що заслуговує на першочергову увагу при відтворенні в іншомовному дискурсі.

Саме увагою до національного колориту та когнітивних особливостей цих термінореалій зумовлена висока частотність їх уживання в

транскрибованій формі як у складі оригінальних публікацій на історичну тематику, так і в перекладних текстах. Характерною особливістю англомовного науково-історичного дискурсу на українську тематику є своєрідний лінгвокогнітивний дуалізм при позначенні реалій. Він виявляється в співіснуванні й частковому дублюванні національно маркованих елементів і семантично кореферентних термінів-універсалій.

Черговість слідування цих елементів у тексті буває різною. За даними нашого корпусу дещо переважає уживання інтернаціонального терміна в препозиції і доповнення його калькованим варіантом української реалії в дужках чи як елементу текстового коментаря: "the elder (*viit*)" [16, p.55]; "Zvenyhorod's boyars and members of the prince's retinue (*druzhyna*) lived here" [14, p.16]; "The vast majority of population consisted of peasants, or *smerdy*" [19, p.45]; "The retainers of the princes, senior and junior members of the *druzhyna*, and the local elites formed the boyar, or noble class, also referred to as the *muzhi*" [19, p.45]; "Below the boyars were the urban patricians, or *liudy* as they were called, often described as the Kievan middle class. ... The *molodshi liudy* or younger men – were the petty merchants, shopkeepers, and skilled craftsmen ... who were organized into trade associations" [19, p.45].

Зокрема такий спосіб подання реалій є дуже характерний для популярної на Заході і в Україні монографії О.Субтельного, хоча в її тексті нерідко зустрічаються й випадки протилежного типу, уживання транскрибованої реалії в препозиції, наприклад: "Lowest on the urban social scale was the *chern* or proletariat, people who owned no property and who hired themselves as manual laborers" [19, p.45].

Для енциклопедичних видань більш характерним є уживання на першому місці транскрибованої форми: "The prince's *druzhynnyky* (men-at-arms)" [21, p.585]; "*zakupy* (indentured laborers)" [21, p.597]; "The first problem of the new system was that of the princely *izhoi* - the princes without domains" [21, p.597]. Така особливість пояснюється жанровою специфікою енциклопедичного тексту, призначеного дати пояснення маловідомим, а часто й екзотичним для англомовного читача номінативним одиницям.

Термін *князь* у абсолютній більшості випадків передається його лексичним аналогом *prince* або *duke*, якщо мова йде про великого князя у контексті литовської чи польсько-литовської термінології: "Vyhovs'kuj lost control of the Moscow-sponsored hetmancy, but he became Grand Duke of Ruthenia and Palatine of Kiev under Polish-Lithuanian sponsorship ..." [11, p. 254-255].

Суфіксальні похідні від слова *князь*, а також інших подібних реалій, (наприклад, *княжата*, *панята*) що також є історично-культурними реаліями зі специфічним змістовим наповненням, як правило відтворюються шляхом транскрипції: "The highest class was the princes (the so called *kniazhata*) and the lords (*paniata*) ... They enjoyed great privileges; they could be tried only by the court of the Grand Duke ... Below this class was the nobility (*shliakhta*) which consisted of the descendants of the less rich old boyar families" [21, p.624-625].

Окрему підгрупу соціально-станових реалій становлять одиниці, які називають форми правління, органи влади та способи її успадкування в епоху українського середньовіччя. Це насамперед такі колективні владні та дорадчі органи як віче і боярська дума, що також подаються у транскрибованому вигляді з відповідним коментарем: "This period ... expressed most clearly ... the ideas of ... popular representation in the form of the *viche* or council" [21, p.564]; "We need to examine the institutions through which power was exercised. Of these, the most important were the office of prince, the boyar council (*duma*), and the town assembly (*viche*)" [19, p.43]. В українській історії XIX-XX ст. слово *віче* повернеться в суспільний обіг, але в дещо зміненому значенні. Збереження його національної форми, що вказує на історичну спадкоємність соціальної традиції, і в цьому випадку залишається актуальним, тому в англійському тексті застосовується поряд із англійським поясненням і транскрибований варіант назви: "In 1880... they called the first mass meeting (*viche*) of Ukrainians to discuss the state and needs of Ukrainian" [19, p.321]; "In order to attract public support, all the parties resorted to the *viche*, public gatherings called by party activists in the countryside to discuss and debate issues of general concern" [19, p.328].

Мовна картина світу віддзеркалює як соціальну, так і пізнавальну діяльність різних груп людей. Вона знаходить своє відображення в семантичних полях, у мотивації змін значень в процесі розвитку слова, навіть у частотності слововживань. Як відомо, вербалізуючи об'єкт вивчення, людина водночас конструює його. Особливу роль у конструюванні знання про об'єкт відіграє система мови, що є проекцією пізнаного людиною, рефлексом його міркувань про світ і мову [5, с. 22]. До розряду найбільш частовживаних номінацій, використання яких в англійському дискурсі виявляє їх національну специфіку, належать такі слова як *поміщик*, *пан*, *дворянин*, *шляхтич*.

Найменування представників панівної верстви мали часто не тільки соціальний зміст а й вказували на їхню належність до польського чи російського етносів, що особливо позначається на їхньому сприйнятті як національно маркованих елементів дискурсу. У таких випадках цілком мотивованим є застосування транскрипції щодо зазначеної лексичної одиниці: "His antagonism towards Poles even provoked him to a rare defense of Mykhailo Hrushevsky, when in summer of 1917 he overheard some "Polish *pany*" speaking very critically about the president of the Rada in a Zhytomyr restaurant [12, p.136]. У більш нейтральному контексті соціальний концепт, який передається українським словом *пан*, не набуває етнокультурної маркованості в англійському тексті й передається його англійським лексичним відповідником: "Let them satisfy the landlords" [19, p.249]. Тільки переклад англійського тексту на українську мову виявляє прототип англійського слова *landlords*: "Хай вони задовольнять панів" [7, с.223].

Завдяки високій частотності номінативних одиниць на позначення представників панівної верстви їх національна специфіка в багатьох контекстах виявляється в уявленні авторів відповідних публікацій

нерелевантною і не відображається в тексті, наприклад: "Viktor Andriievsky (b. 1885), the son of a Poltava landowner, described the impact ..." [8, p. 29]; "The Skoropadsky family was one of the oldest Ukrainian Cossack clans... The Skoropadsky family had intermarried over the centuries with the other prominent Cossack gentry families" [12, p. 119-120].

Назви таких соціальних категорій, як *чумак*, *бурлака*, *уходник*, *добичник* тощо у більшості випадків передаються шляхом транскрипції, найчастіше в супроводі авторських ремарок чи коментарів: "the *chumak* (salt-carrier) songs" [21, p.364], "the songs of the *burlakas* – landless peasants" [21, p.364], "the empty steppes of the region also attracted Ukrainian **ukhodnyky* or *dobychnyky*, who engaged primarily in beekeeping, fishing, and hunting" [10, p.753].

Аналогічним способом передаються в більшості випадків національно специфічні назви поселень - *хутір* і *слобода*, що містять інформацію не тільки про географічні параметри місць проживання селян, але й про особливості їхнього соціального та майнового становища: "To make their offers more attractive, the magnates offered the lands as *slobody* (that is, areas that were freed from all obligations and rents for periods of fifteen to thirty years)" [19, p.88], "...At the end of the 16th century a series of peasant revolts broke out ... and the inhabitants of the *slobodas* took an active part in them" [21, p.628]; "In general, Kozaks were free, with the exception of those who had lost their Kozak rights and had been made serfs; they lived in their own homesteads (*khutirs*) in the provinces of Chernihiv and Poltava" [21, p.668].

Мешканці хуторів часто були досить заможними, а після встановлення комуністичної влади в Україні їх земельні наділи зазнали перерозподілу так само, як і поміщицькі землі. Хоча назви поселень належать радше до географічної, ніж до соціальної номенклатури, але в певних контекстах вони можуть виступати функціональними аналогами соціально-станових термінів, наприклад: "After the October Revolution, Soviet land redistribution affected gentry landowners and khutir owners alike" [9, p.498]. Словосполучення *gentry landowners* і *khutir owners*, що називають землевласників-поміщиків і землевласників-хуторян, попри лексико-семантичні відмінності, належать до однієї соціально-історичної парадигми.

Заслуговує на увагу спектр різноманітних описових способів пояснення реалії *хутір* у англійських виданнях і перекладах. Наведене вище "their own homesteads (*khutirs*)", можна доповнити такими прикладами: "They lived in villages consisting of several groups of farms (*khutirs*)" [21, p.626] та "khutir (outlying farms)" [13, p.187].

У перекладі монографії О.Субтельного основними відповідниками концепту "дворянство, поміщики", що передають його сигніфікативне значення, є *gentry*, *nobles* та *lords*: "These works were well received by the Ukrainian gentry" [19, p.226] → "Усі їхні праці схвально зустріло українське дворянство" [7, с.204]; "For many Ukrainian nobles this interpretation was convenient and convincing" [19, p.226-227] → "Для багатьох українських дворян така інтерпретація була зручною й переконливою" [7, с.204]; "... A law stipulated that peasants who left their lords forfeited their property they had

left behind..." [19, p.184] → "Закон 1727 р. передбачав, що лишаючи своїх феодалів, селяни втрачали право на майно, яке належало їм на старому місці..." [7, с.169]. Подібним чином відтворюється ця реалія й у інших авторів та перекладачів.

Пов'язані з зазначеним концептом слова *панщина*, *оброк* відтворюються найчастіше комбінованим способом, що включає транскрибовану форму і англійський лексичний аналог відповідного терміна чи його дескриптивне пояснення: "The settlers obtained freedom for fifteen to twenty years from *panshchyna* (corvée)" [21, p.660]; "... ligations (*obrok*) by earning money in the commercial enterprises ..." [19, p.179]; "In fertile Ukraine, in contrast, nobles generally demanded labor obligations (*barshchina*) [19, p.179] ... вимагали від селян відробляти панщину [7, с.164]. Як показує останній з наведених прикладів, окремі автори для позначення концепту в історичних умовах відповідної доби (перебування українських земель під російським пануванням), подають транскрибований російський термін. Додатковим мотивом для вибору такої форми є те, що західні дослідники пострадянського простору, які становлять значну частину читацької аудиторії, більше знайомі з російськими транскрибованими формами реалій, що є спільними для різних народів у відповідному соціально-історичному контексті.

Значного поширення набув зазначений вище спосіб відтворення для спільних в українській та російській мовах реалій, що стосуються радянського періоду історії відповідних народів. Здебільшого словарадянськи утворювалися російською мовою, а потім калькувалися чи запозичувалися мовами народів СРСР. У мови західноєвропейського ареалу, зокрема у сферу професійної термінології, деякі з цих реалій потрапляли в російській формі.

У деяких авторів засвідчуємо паралельне використання української та російської транскрибованих форм. Це стосується, зокрема слова *куркуль*. О. Субтельний, обравши основною форму *kulak*, спорадично доповнює її транскрипцією українського слова *куркуль* з відповідним ремаркуванням: "However, defining just who was a kulak (Ukrainian *kurkul*) was not a simple matter" [19, p.409]. "The Ukrainian peasantry came to consist of the relatively rich, called *kulaks* (Ukrainian: *kurkuli*); those of average means, called *seredniaky*; and poor peasants of *bidniaky*" [19, p.263]. Як показує останній приклад, додатковим мотивом для використання української форми може бути вживання поруч інших реалій з відповідної лексико-тематичної групи, що не мають усталених аналогів у англійській традиції, і тому транскрибуються з української мови. Слово *kulaks* вживається в тексті переважно без виділення курсивом і з англійським формантом множини: "The party also expanded its old policy of forming Committees of Poor Peasants (*komnezamy*) in order to neutralize the influence of the kulaks in the village" [19, p.376].

У інших джерелах форма kulak вживається також з англійським формантом множини, однак виділення курсивом подекуди зберігається: "...peasants, including the *kulaks*, who owned prosperous farms..." [20, p. 60].

Подібним чином відтворюються і деякі інші “радянізми”: “We ate what *kolhozniks* gave us” [8, p.40].

Протилежну пропорцію використання зазначених транскрибованих форм бачимо в Енциклопедії українознавства: основним терміном виступає *kurkul*: “In 1926, from 3 to 4 per cent of all peasant households in Ukraine were classified as *kurkul* (Russian *kulak* – rich peasant) households” [21, p.815]; “The *kurkul* farms carried a heavy tax burden” [21, p.815].

Характерні для зазначених вище джерел тенденції зберігаються і при утворенні похідних форм. Слово *розкуркулення* О.Субтельний подає в транскрипції з російського прототипу “The “*dekulakization*” process reached its high point in the winter of 1929-1930” [19, p.410]. У енциклопедії українознавства знаходимо дериват *підкуркульник*, що передається в українській транскрипції і англійським поясненням у дужках: “*pidkurkulnyk* (an accomplice of *kurkuls*)” [21, p.816].

Як українські, так і західні автори та перекладачі надають значну увагу відтворенню української звукової форми соціально-станової реалії, виявляючи розуміння того, що це важливий лінгвокогнітивний елемент, який зберігає специфіку національно-мовної картини світу. Наприклад, Марк фон Гаген вважає недостатнім перекласти українське слово *хлібороб* його англійським лексичним відповідником, а подає (як додаткову інформацію) ще й українську транскрипцію” “On 29 April 1918 a congress of Ukrainian agrarians (*khliboroby*) proclaimed Skoropadsky hetman of Ukraine” [12, p.121]. Подібним чином подає українське слово *незаможник* С.Плохій: “unprosperous peasants (*nezamozhnyky*)” [15, p.366]. Н.Шостак подає транскрипцію як українських так і російських форм згадуваних вище термінів *куркуль*, *розкуркулювання* та українську транскрипцію термінів *середняк*, *хазяїн* (останні збігаються чи майже збігаються з російськими звуковими формами): “Noll suggests that the traditional terminology, widely used dealing with the period of collectivization, be reconsidered. For example, the words *kurkul* (Ukrainian) or *kulak* (Russian), *rozkurkuliuvannia* / *raskulachivanie* (de-kulakization), and *seredniak* (middle peasant) should be used with caution, since all of these terms were invented by urban-based ideologues who required a conceptual framework and system of references for their collectivizing efforts in the countryside. Noll suggests that in order to deal with the true course of collectivization in the Ukrainian village, researchers should rely on the peasants' vocabulary for the social and civic norms that were practices at the time. He makes it clear that the term *kurkul*/ *kulak* was unknown among villagers prior to collectivization. Instead, *khaziain* (master) was used, and *khaziainy* were well respected and recognized. No class distinction was made between a *khaziain* and other villagers, especially when *khaziainy* were a majority in a village” [18, p. 198-199].

У радянський період зазнало зміни лінгвокогнітивне наповнення терміна *інтелігенція*, який і в дореволюційний період мав відчутну національну специфіку, на що, зокрема, звертає увагу О.Субтельний: “In Eastern Europe these “new people” were called the intelligentsia, a term only

roughly equivalent to the West European “intellectual”. First introduced in Russia ... the term intelligentsia was used in the broad sense to designate the relative few who possessed a higher education. But in the narrower and historically more significant sense, “intelligentsia” referred to those individuals who committed themselves out ideological conviction to the social, cultural, and political improvement of the masses, that is, the peasantry” [19, p.223]. По відношенню до соціальної структури радянського суспільства набув поширення складений термін *трудова інтелігенція*. Прикметник *трудова* суттєво модифікував зміст терміносполуки, акцентуючи увагу на тому, що це якісно нова соціальна група, яка є частиною трудящих мас. Радянські соціологи навіть не застосовували терміну “клас” по відношенню до *трудової інтелігенції*, а називали її “прошарком”, маючи на увазі, що вона є похідною від трудящих класів, тобто *робітничого класу і колгоспного селянства*. У перекладі, що здебільшого є напівкалькою (прикметник калькується а іменник транскрибується), значна частина соціального підтексту втрачається: “Another was the government’s commitment to act as the representative of the workers, peasants and ‘toiling intelligensia’”... [19, p.361]. Хоча слово *toiling* містить вказівку на те, що радянська інтелігенція – це не експлуататорський клас, але воно не несе інформації про соціальні корені цього поняття, зокрема його генетичну спорідненість із *трудящими масами*. Складність перекладу багатоосновних термінів, полягає в тому, що в певному сенсі вони є концептуальними об’єднаннями, що підкреслюють і уточнюють появу нових диференційних ознак у складі базового поняття. Коректне сприйняття читачем змісту такого терміна можливе тільки завдяки оволодінню ним усім лінгвокогнітивним наповненням соціально-історичного дискурсу відповідної епохи і відповідного національного середовища.

Ідентифікація реалій української історії у текстах, включаючи художній, та віднайдення найдоцільніших способів відтворення їх функцій у перекладі мусить опиратися на добрі лексикографічні джерела, на тлумачні та енциклопедичні словники, що фіксували б їх національно-інформативні аспекти й уможливлювали б вибір оптимальних перекладацьких рішень. На жаль, тлумачні словники найчастіше не відповідають цим вимогам. Вивчення референцій стосовно таких реалій-термінів у статтях двотомної англomовної енциклопедії про Україну, підготовленої Науковим товариством імені Т.Шевченка у Львові та виданої у Канаді, свідчить про те, що детальний опис, роз’яснення та можливі варіанти передачі таких українських номінацій англійською мовою уможливорює вибір функціонально релевантних заміників відповідно до функціонально-стилістичної специфіки тексту та особливостей адресата перекладу, тобто читача, на якого він розрахований. Але перекладачам треба бути особливо обережним при виборі способів передачі реалій. Тому саме ця група слів вимагає подальшого вивчення і особливого підходу з боку перекладача.

Література

1. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад. На матеріалі англомовних перекладів української прози.— Львів: Видав. при Львів. ун-ті, 1989 - 215 с.
2. Жомнір О.В. Реалії в перекладах «Кобзаря» англійською мовою // Мовознавство. – 1969. - №5. – С. 36-41.
3. Коптілов В.В. Актуальні питання українського художнього перекладу. – К.:Дніпро, 1977. – 132 с.
4. Корунець І.В. Українське художнє слово для англомовного світу // Всесвіт. – 1985. - №8. – С.136-140.
5. Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. – М., 2004. – 560 с.
6. Кундзіч О.Л. Творчі проблеми перекладу. – К.:Дніпро, 1973. – 264 с.
7. Субтельний О. Україна: історія / пер. з англ. Ю.Шевчука. – К.: Либідь, 1991. – 512 с.
8. Andriewsky O. Making of the generation of 1917 // Journal of Ukrainian Studies. - Vol. 29. - No 1-2. – Toronto, 2004. – p. 22-41.
9. Encyclopedia of Ukraine. - Vol. 2. - Toronto, 1988. – 737 p.
10. Encyclopedia of Ukraine. - Vol. 4. - Toronto, 1993. – 864 p.
11. Frick. D. A. The Circulation of Information about Ivan Vyhovs'kyj // Harvard Ukrainian Studies. - Vol. XVII. - No 3/4. – 1993. – P. 251- 278.
12. Hagen M. von. "I Love Russia, and/but I Want Ukraine, or How a Russian General Became Hetman of the Ukrainian State, 1917-1918 // Journal of Ukrainian Studies. - Vol. 29. - No 1-2. – Toronto, 2004.
13. Hrushevsky M. History of Ukraine-Rus. – Vol. 7. – The Cossack Age to 1625 / Trans. by Struminsky B. – Canada: Institute of Ukrainian Studies Press, Edmonton, 1999. - 548 p.
14. Kovalev R. K. Zvenyhorod in Galicia: An Archaeological survey (Eleventh-Mid- Thirteenth Century) // Journal of Ukrainian Studies. - Vol. 24. - No 2. 1999. - P.7-36.
15. Ploky S. Bourgeois Revolution or Peasant War // Journal of Ukrainian Studies. - Vol. 29. - No 1-2. – Toronto, 2004. - P.345-369.
16. Rustemeyer A. Ukrainians in Seventeenth-Century Political Trials. / Journal of Ukrainian Studies. - Vol-24. - No 2. - 1999. - P. 37-58.
17. Shevelov G. Y. The Language Question in the Ukraine in the Twentieth century (1900-1941) // Harvard Ukrainian Studies. - Vol. X. - No 1/2. – 1986. – P. 71-163
18. Shostak N. A Pioneering Oral History of Collectivization // Journal of Ukrainian Studies. - Vol. 25. - No 1-2, - Toronto, 2000. - P.195-199.
19. Subtelny O. Ukraine: a history. – Toronto, 1994. – 692 p.
20. Ukraine and Ukrainians throughout the World. A Demographic Guide to the Homeland and Its Diaspora. – Toronto, Buffalo, London, 1995. - P.508.
21. Ukraine. A Concise Encyclopaedia. – Vol. 1. – Toronto, 1963 – 1185 pp.

Summary

The process of translation of historico-cultural nominations is complicated and multilateral. This article is dedicated to the analysis of the translator's decisions based on the specific features of nationally – biased words. The translator is a mediator between the original text and the reader. The professional competence of the translator includes practical and theoretical knowledge of the language, as well as background cultural knowledge. The commonest way of rendering the historico-cultural nominations is the combination of transcription and the TL lexical or descriptive equivalent (including the calques). In most cases it is the linguistic awareness of the author (or translator), along with his/her conceptual historical outlook, which determine the choice between the possible options.

УДК: 81'37: 811.111

ФОРМАЛІЗОВАНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИЧНОЇ СЕМАНТИКИ ЯК СПОСІБ ДОСЛІДЖЕННЯ АКСІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

Сорока Т.В.

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Характерною рисою сучасної лінгвістики є зростання наукового інтересу до питань лексичної семантики, взаємодії лінгвальних та екстралінгвальних чинників у структурі значень лексичних одиниць, оскільки на сьогодні незаперечним є положення про примат мовного змісту над формою, про первинність лексичного в слові та можливість застосування саме семантичного підходу до формалізованого аналізу всіх рівнів мови.

У межах авторського наукового дослідження мовної об'єктивної аксіологічних категорій духовної культури англійського народу, яка репрезентована філософсько-світоглядними, науковими, громадсько-політичними, соціальними, моральними, релігійними, правовими та естетичними цінностями, метою статті є розкриття сутності процедури формалізованого аналізу лексичної семантики та виділення її найхарактерніших ознак.

У сучасному мовознавстві формалізовані дослідження структури і системи мови проводяться з метою розв'язання практичних потреб – створення систем інформаційного пошуку, побудови штучного інтелекту, машинного перекладу тощо. Вперше формалізовані основи семантичної класифікації лексики були сформульовані й обґрунтовані науковими